

Analyse | kraka

21. januar 2014

Hvor store er omkostningerne ved at miste jobbet?

Af Andreas Orebo Hansen og Esben Anton Schultz

Resumé:

Siden udbruddet af finanskrisen i 2008 har mange danskere mistet deres job. I denne analyse undersøges de økonomiske konsekvenser af at miste jobbet. Der er to konklusioner. Analysen peger på, at de beskæftigelsesmæssige konsekvenser ikke er permanente. Efter 3-5 år er beskæftigelsen for de der afskediges nogenlunde på samme niveau, som man ville forvente, hvis de ikke havde mistet jobbet.

Til gengæld er der en effekt på indkomsten. De økonomiske omkostninger er det første år efter fyringen et tab i årlig lønindkomst på 9,5 pct. i gennemsnit. Dette tab mindskes i takt med, at stadig flere af de berørte personer igen finder vej tilbage i beskæftigelse, men selv efter fem år registreres et tab på knap 6 pct. Dette indikerer, at de varige økonomiske omkostninger af at miste jobbet først og fremmest knytter sig til at man må gå ned i indkomst, enten via lavere lønnen eller et lavere arbejdsomfang.

Hvorfor undersøge konsekvenserne af at miste jobbet?

Jobtab som følge af afskedigelse medfører omkostninger bl.a. i form af tabt erhvervsindkomst. Dette skyldes navnlig to forhold. For det første vil den berørte typisk opleve et tab af erhvervsindkomst som følge af den umiddelbare ledighedsperiode, der følger af jobtabet. For det andet er der en risiko for, at den berørtes humankapital bliver mindre værd, dels som en konsekvens af selve ledighedsperioden og dels som følge af tab af virksomhedsspecifik humankapital. Sidstnævnte effekt vil ikke mindst give sig udslag i en lavere produktivitet (timeløn).

Det centrale spørgsmål som undersøges er derfor, hvilke kort- og langsigtede omkostninger, det har at miste jobbet.

Hvad gør vi?

Det er umiddelbart svært at måle, hvad omkostningerne ved jobtab er. Årsagen er, at det ikke er tilfældigt, hvem der mister jobbet og hvem der ikke gør. Hvis man eksempelvis betragter en person, som bliver fyret fordi vedkommende ikke er i stand til at varetage sit job, så vil de økonomiske omkostninger ved jobtabet for denne person til en vis grad afspejle hans/hendes specifikke kompetencer og karakteristika. Dette vil altså trække i retning af, at det ikke kun er effekten af selve afskedigelsen, man måler. Når man blot sammenligner personer, der mister deres job, med personer, der ikke mister deres job, vil det således trække i retning af, at man overvurderer konsekvenserne af at miste jobbet.

For at undgå denne problematik, tager vi i stedet udgangspunkt i personer, der mister jobbet, fordi virksomheden lukker som følge af ejerens pludselige og uventede dødsfald. Vi argumenterer for, at denne hændelse er tilfældig og ikke knytter sig til, hvordan virksomheden i øvrigt klarer sig. Desuden vil afskedigelser i dette tilfælde ikke afspejle selektion i virksomheden mellem medarbejdere med forskellig produktivitet. Dermed kommer vi udenom selektionsproblemet og de resultater, vi finder, vil derfor ikke være skævvredet i en bestemt retning.

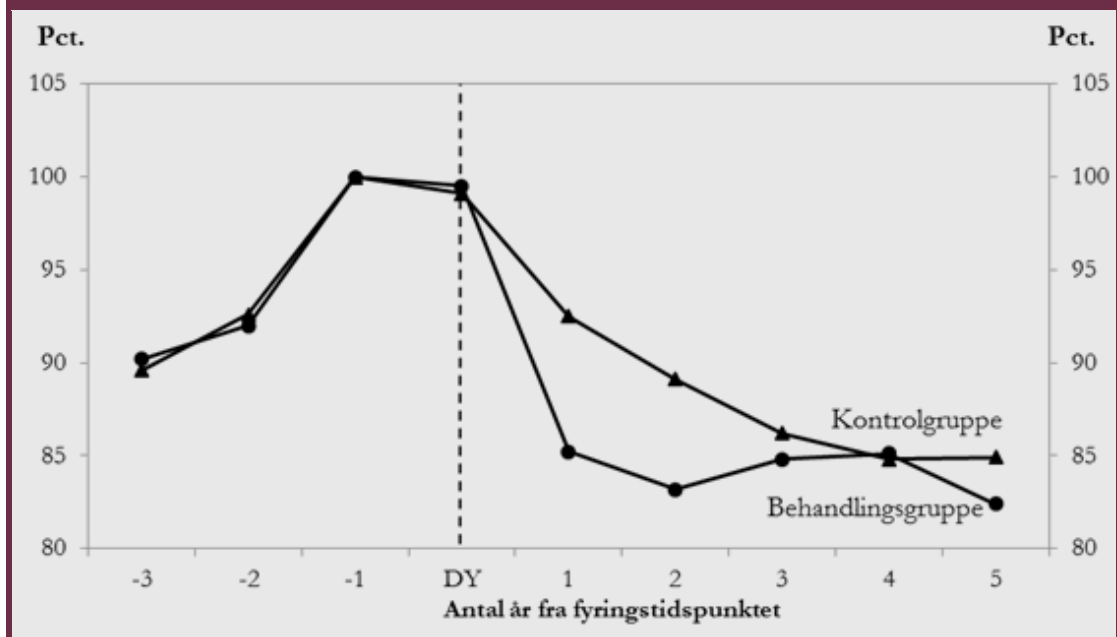
Vi betragter samtlige virksomhedslukninger i perioden 1994-2008, der er sket som følge af, at ejeren dør pludseligt og uventet (fx hjerteanfald og trafikuheld), og udvælger derefter de personer, der har mistet jobbet som følge heraf. Det er vores behandlingsgruppe. Da det i særlig grad er små enkeltmandsvirksomheder, som lukker som følge af ejerens død, vil personerne i behandlingsgruppen især repræsentere et bestemt segment af virksomheder i Danmark. For at kunne måle omkostningerne ved at miste jobbet, udvælger vi derfor en kontrolgruppe af sammenlignelige personer. Konkret sker udvælgelsen af kontrolgruppen ved, at vi for hver person i behandlingsgruppen finder en person, der målt på en lang række karakteristika svarer til personen i behandlingsgruppen. Dvs. at de arbejder i den samme branche, har samme jobfunktion, har samme køn, uddannelse, erhvervs erfaring, civilstatus osv. I teorien er det eneste forhold, der adskiller kontrolgruppen fra behandlingsgruppen, således, at personerne i kontrolgruppen ikke har mistet deres job som følge af virksomhedslukninger.

Hvad finder vi?

Vi kan nu sammenligne udviklingen i beskæftigelsesgraden og lønindkomsten for de to grupper. Det eneste forhold som adskiller de to grupper er som nævnt, at den ene gruppe har mistet jobbet som følge af at ejeren af virksomheden er død pludseligt og uventet. Det betyder, at en eventuel forskel i udviklingen i beskæftigelsesgraden og lønindkomsten som udgangspunkt alene kan tilskrives jobtabet.

Figur 1 viser, at der i det første år efter afskedigelsestidspunktet er et relativt fald i beskæftigelsesgraden for de personer, der mistede jobbet. Dette er ikke overraskende, da det må forventes, at det for nogle personer vil tage nogen tid før de igen finder beskæftigelse. Det kan dog bemærkes, at effekten synes relativt moderat (7,3 pct.), hvilket indikerer, at mange finder beskæftigelse allerede inden for det første år efter jobtabet. Mere interessant er det, at beskæftigelsesgraden ser ud til at være tilbage på niveau efter tre år. Dette indikerer altså, at på trods af jobtab, så lykkes det for de berørte at finde tilbage i beskæftigelse relativt hurtigt, hvilket samtidig er en indikation af, at meget få bliver langtidsledige som en konsekvens af jobtabet.

Figur 1: De beskæftigelsesmæssige konsekvenser af jobtab

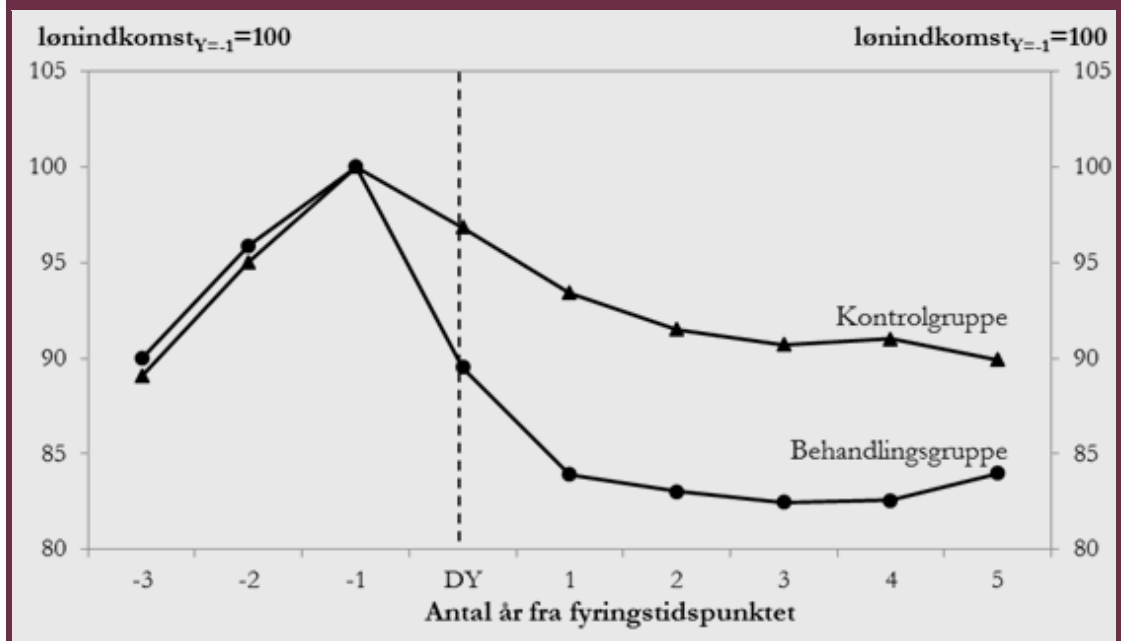

Anm.: DY er det år, hvor personerne i behandlingsgruppen mistede jobbet. Figuren viser udviklingen i beskæftigelsesgraden for behandlings- og kontrolgruppen. Beskæftigelsesgraden er opgjort som antallet af beskæftigede divideret med antallet af personer i arbejdsstyrken (beskæftigede og ledige).

Kilde: Egne beregninger på baggrund af registerdata.

I figur 2 vises udviklingen i den gennemsnitlige årlige lønindkomst. Som det fremgår af figuren, er der et umiddelbart tab af lønindkomst året efter jobtabet på 9,5 pct. (svarende til ca. 23.000 kr. i 2012-priser). Dette må antages i høj grad at hænge sammen med den lavere beskæftigelsesgrad, og er derfor ikke overraskende. Til gengæld ser tabet af lønindkomst ud til at være mere vedvarende, om end effekten bliver mindre i takt med at beskæftigelsesgraden igen stiger. Selv efter fem år (hvor beskæftigelsen som nævnt er på niveau med dem, som ikke mistede jobbet) er der således et gennemsnitligt tab i årlig lønindkomst på 5,9 pct. (svarende til ca. 12.500 kr. i 2012-priser). Denne effekt må derfor tilskrives, at medarbejderne har fundet job til en lavere løn eller at arbejdsomfanget er mindre.

Figur 2: De økonomiske konsekvenser af jobtab

Anm.: DY er det år, hvor personerne i behandlingsgruppen mistede jobbet. Figuren viser udviklingen i den gennemsnitlige årlige løndindkomst for behandlings- og kontrolgruppen. Beskæftigelsesgraden er opgjort som antallet af beskæftigede divideret med antallet af personer i arbejdsstyrken (beskæftigede og ledige).

Kilde: Egne beregninger på baggrund af registerdata.

Det bør bemærkes, at analysen vedrører en specifik gruppe af personer, der tidligere typisk var ansat i små, enkeltmandsejede virksomheder, og derfor skal man være lidt forsigtig med at udbrede fortolkningen til hele det danske arbejdsmarked.

Kontakt

Forskningschef

Esben Anton Schultz

Tlf. 2681 5779

E-mail: ess@kraka.org